

Zvonimir Mrkonjić

NASELJAVANJE PUSTINJE

BRANKO ČEGEC: *ZAPISI IZ PUSTOG JEZIKA*,
MEANDARMEDIA, ZAGREB, 2011.

Naslovom ove svoje knjige Branko Čegec postavlja dvije međusobno oprečne teze – ili da je jezik »opustošen«, tj. lišen izbornika forme poetskog jezika, ili pak da u nepreglednom prostiranju jezika ne bi bilo ničega što ne bi bilo jezik i što ne problematizira sebe kao jezik. Time autor donekle rekapitulira jednu svoju raniju zbirku *Ekрани praznine* (1992.) nakon koje je objavio panoramu hrvatskog pjesništva 80-ih i 90-ih godina indikativnog naslova *Strast razlike, tamni zvuk praznine*. Nakon svojih dviju prvih zbirki gdje se priklonio poetici »semantičkog konkretizma«, u Čegeca nastupa zaokret. »Što se dogodilo? U 'semantičnom konkretizmu' dogodilo se samo to da su smisleni odnosi među riječima zamijenjeni proizvoljnim, štoviše protusmislenim, koji samim time postaju metaforični. Čegecova gorčina potječe najviše od toga što tom metaforizacijom sve postaje 'literatura' a na usporedan način i 'film' i 'televizija' čak prije svakog oslona na zbilju. Štoviše, ekran postaje jedina mogućnost provjere zbiljskog... U neprekidnom sučeljavanju medija i zbilje subjektu se može dogoditi da otkrije neposredni svijet mimo posredovanja riječi i elektronskih slika...U praznini između medija i zbilje pisanje nudi jedino moguće tjeskobno dostojanstvo tijela koje ostavlja trag pismom.« (Z. Mrkonjić, *Zaslonska sjeta*)*. S druge strane, Čegecu ne promiče da je kvorumaška poezija proizvela stanovit stvarnosni manjak, gubitak prepoznatljivosti koji se nedvojbeno problematizira

pisanjem, pa se odlučuje na posudbe iz potrošenoga govora i jezičnih *objet trouvé*.

U *Zapisima iz pustog jezika* Čegec ustanovljava ponajprije da mu je nemoguće vratiti se tradicionalnim praksama poetskog jezika, kako navodi u ovom autopoetičnom ulomku: »Uvijek je najteže s pozijom. Svi bi htjeli lakoću, jednostavnost, mačji korak u svilenim čarapama. Ti, međutim, teško hodaš ulaštenim kamenom, proklizavaš, spotičeš se, ne mogu te ni gledati.« Zato se pjesnik u *Tangu među katedralama* otvara antipoetskim naplavinama u kojima se samoironično gleda u zrcalu »da bi započeo priču o sebi: sebi i poeziji, sebi i kritici, sebi i sebi, kao uvijek, uostalom, samo malo grublje u melankoliji, ili čemu već...« sa sebi svojstvenom mješavinom »poezije i zbilje«.

Zbirka je strukturirana na način da su s lijeve strane otisnuti krupnim slovima tekstovi u kojima se čitaju jezgrovita pjesnikova stajališta, dojmovi i izdvojene slike osobne memorije. Bljeskovito nadiru slike u kojima je prevladan autizam semantičnog konkretizma i hipermetaforizma stanovitom novom figuracijom: »Mračilo se kao nikad prije, bijesna fotografija odbijala je stati pred objektiv, mladi monstrum sumanuto se cerio i recitirao mukle rečenice iz neke rasgrupusane knjige.« Kao u razočaranosti »označiteljskom praksom«, Čegec se tu služi montažom, tehnikom nepoznatom u kvorumaša u kojoj se jukstaponiraju semantički diskontinuirane cjeline.

Na desnoj strani sitnijim slogom teku fragmenti neosobnih filmova u kojima dominiraju brzi kadrovi iz masmedijske poplave, koji se prisjećaju asocijativnosti tekstualizma ali bez pomisli na cjeline teksta. Gdje kad je riječ o sretno uokvirenim popartističkim pojezinostima: »zumiraš sladoled u ustima opatice«, »njihov shooting ne prestaje ni sada kad smo definitivno u vječnosti!« Cijeloj knjizi zajednički je ton raspršenog dnevnika pogleda nastavljenog na oko kamere – a toj definiciji odgovara i Čegecova najnovija knjiga *Pun mjesec u Istanbulu* - u kojemu se miješaju žanrovi i razine diskursa. Prevladava medijska karnevalizacija, govor u navodnicima, erotski motivi opsesivni do sadizma (»tako je lijepa bila dok nabijala se na kolacilikuracilikolacilikurac...«) koji se nameću kao jedan od dominantnih svjetonazora vremena. Jednom riječju, u *Zapisima iz pustog jezika* pjesnik se dotiče većine nedavno prakticiranih pjesničkih postupaka u modernizmu i poslije njega, bilo da ih samo navodi

ili ih se spominje s blagom ironijom kao odlomaka virtualnih autobiografija. Uzme li se napast kaosa, kako god to proturječno zvučalo, kao nit vodilja žudnje koja ga vodi u tekstu do svojevrzne tabule raze poetikâ, to je svakako jedan od rijetkih ishoda u suvremenoj pjesničkoj praksi. Je li to i jedna verzija kraja poezije?

* Zvonimir Mrkonjić, *Prijevoji pjesništva*, Altagama, 2006., str. 218.